

Historia OSP w Trzemesznie

Towarzystwo „Ochotnicza Straż Ognkowa miasta Trzemeszna powstała 30 października 1889 r.” i liczyła 81 członków „**mężczyzn władających bronią oraz obywateli miasta wszystkich stanów i wyznań**”. Jego skład odzwierciedlał stan narodowościowy znajdującego się pod zaborem pruskim Trzemeszna, jak również chęć obrony i wspólnej walki z żywiołem ognia Polaków, Niemców i Żydów, którzy zjednoczyli się do ochrony życia, zdrowia i mienia współobywateli w myśl obranego hasła: „**Jeden za wszystkich, wszyscy za jednego**”. Prawdopodobnie przyczynkiem do powstania straży był mający miejsce w 1886 roku pożar bóżnicy żydowskiej.

Polacy zrzeszeni w straży stanowili połowę jej członków i wymogli, aby zebrania prowadzone w języku niemieckim na bieżąco były tłumaczone na język polski. Było to przejawem wyraźnego dążenia do zachowania narodowych tradycji i kultywowania ojczystej mowy. Również wydany drukiem statut ukazał się w języku polskim i niemieckim. **Jeden jego oryginalny egzemplarz zachował się do naszych czasów i stanowi oficjalny dokument potwierdzający datę powstania straży. Zachowały się także protokolarze zebrań i posiedzeń straży z pierwszych lat jej istnienia.**

Strażacy ze składek członkowskich zakupili pierwszy sprzęt i wyposażenie w postaci beczki na kółkach i 12 wiader. Pod koniec XIX w. miał miejsce trwający dwa tygodnie pożar znajdującej się na peryferiach miasta krochmalni. Z roku na rok straż się rozwijała, lecz w okresie trwania I Wojny Światowej nastąpiło osłabienie jej działalności.

W dniu 30 grudnia 1918 roku sygnałem trzemeszeńskiej straży ogniowej zaalarmowano kompanię miejscowych Powstańców Wielkopolskich, którzy na prośbę o pomoc z Gniezna udali się pod Zdziechowę, gdzie odbyła się bitwa z Prusakami.

W dniu 11 lutego 1920 r. nastąpiło reaktywowanie działalności straży, której **prezesem wybrano pierwszego burmistrza Trzemeszna w niepodległej Polsce,**

naczelnika poczty Hieronima Nowakowskiego, a naczelnikiem Piotra Schillaka, zamordowanego przez hitlerowców ojca nestora trzemeszeńskich strażaków Tadeusza Schillaka, który jest członkiem OSP w Trzemesznie od 1946 r. tj . od 63 lat. Drugim najstarszym żyjącym strażakiem, będącym w szeregach od 1946 r. jest dh Józef Nawrocki.

W roku 1924 wielkim wydarzeniem z okazji jubileuszu 35-lecia powstania OSP w Trzemesznie, był w Grodzie Kilińskiego Okręgowy Zjazd Związku Straży Pożarnych połączony z nadaniem pierwszego w jej historii sztandaru z wizerunkiem św. Floriana, który ukrywany podczas okupacji z narażeniem życia przez rodzinę ówczesnego komendanta **Stefana Borkowskiego** przetrwał on do naszych czasów i w 1989 r. z okazji jubileuszu 100. lecia straży został odrestaurowany.

W okresie XX. lecia międzywojennego straż była zrzeszona w Wielkopolskim Związku Straży Pożarnych z siedzibą w Poznaniu i jest wzmiankowana w księdze pamiątkowej tegoż Związku wraz z datą powstania. Jej członkowie byli jednymi z animatorów życia kulturalnego w Trzemesznie. Przy OSP w latach 1932-1935 działała orkiestra dęta oraz w latach 1928-1930 zespół teatralny. Jednostka startowała i odnosiła sukcesy w zawodach pożarniczych, wzbogacając się o nowe wyposażenie, m.in. w zawodach w 1928 r. w Mogilnie, w 1929 r. w Poznaniu, następnie Strzelnie i Kruszwicy. Także brała udział w gaszeniu pożarów, w tym w 1923 r. ratusza miejskiego. W roku 1930 otrzymała nową sikawkę i wóz pogotowia. Przed wybuchem II wojny światowej posiadała samochód bojowy Mercedes i motopompę. Prawdopodobnie pierwszym miejscem, gdzie składowano sprzęt była szopa na terenie obecnego posterunku energetycznego. Trwało to do czasu wybudowania siedziby straży przy ówczesnym pl. Kościelnym – obecnie zachodnia część pierzei placu św. Wojciecha naprzeciwko nieistniejącego kościoła ewangelickiego. W sąsiedztwie, którego od 1924 r. znajdowała się także charakterystyczna dla tego miejsca drewniana wspinalnia strażacka rozebrana na przełomie lat 50. i 60. XX w.

Strażacy biorąc udział w życiu społeczno-politycznym przekazali środki finansowe m.in. w 1920 r. na Ochotniczą Formację Legionów, w 1921 r. na Plebiscyt na Górnym

Śląsku oraz w 1926 r. na budowę Mauzoleum Powstańców Wielkopolskich na miejscowym cmentarzu.

Jesienią 1939 r. hitlerowcy w zemście za udział w zorganizowaniu obrony miasta przed wkraczającymi najeźdźcami zamordowali **prezesa OSP Andrzeja Marchlewicza**. W okresie okupacji Niemcy spośród Polaków utworzyli przymusową służbę pożarniczą. Tragicznym i bardzo bolesnym dla mieszkańców Trzemeszna i strażaków był dzień 21 stycznia 1945 r., kiedy uciekający Niemcy podpalili zamienioną na magazyn umundurowania Bazylikę – tysiącletniego świadka historii naszego kraju i Trzemeszna. Podpalony został także budynek gimnazjum. W trakcie pożaru kościoła spaliło się całe barkowe i klasycystyczne wyposażenie z organami, konfesją św. Wojciecha, kopułą wraz z XVIII w. polichromią. Płomienie sięgały kilkudziesięciu metrów wysokości, a od powstałej temperatury topiły się kamienne mury. Niemieccy żołnierze nie dopuścili do gaszenia ognia, a dla jego podsycenia otworzyli drzwi świątyni. Wcześniej usiłowali skonfiskować sprzęt strażacki, jednak w porę został on ukryty.

Po II Wojnie Światowej choć czasy były trudne, nastąpił rozwój straży. W latach 50. OSP otrzymała pierwszy typowy samochód pożarniczy marki Star 20. W 1957 r. wyprowadziła się ze starej siedziby przy pl. Kościelnym i przeniosła do obiektu po dawnej elektrowni przy ul. Tumskiej, który adaptowano do potrzeb OSP. Ze względu na przedłużenie prac, które wykonywano w czynie społecznym przypadające w roku 1964 obchody 75. lecia straży przełożono na rok 1966, co się zbiegło z obchodami Millennium Państwa Polskiego. Druhowie otrzymali wówczas drugi w historii sztandar ufundowany przez miejscowe społeczeństwo, który został wyróżniony **Złotym Znakiem Związku – najwyższym odznaczeniem strażackim w Polsce**. Wzbogacili się o samochód bojowy Star 25. Do użytku oddano remizę z garażami wozów bojowych, pomieszczeniami magazynowymi, świetlicą, kuchnią i zapleczem socjalnym.

W roku 1972 druhowie wygrali zawody powiatowe w Mogilnie i zakwalifikowali się do zawodów wojewódzkich ówczesnego” dużego” województwa bydgoskiego w Grudziądzu, gdzie zajęli wysokie IV miejsce. W roku 1974 zajęli ponownie I miejsce podczas zawodów powiatowych w Gębicach i dwa lata później wzięli udział w zawodach wojewódzkich województwa bydgoskiego w Inowrocławiu zajmując

VI pozycję. Od 1974 r. jednostka posiadała także drugi - lekki wóz bojowy Żuk. Strażacy organizowali zabawy w Parku Miejskim „Baba”, obchody swojego święta – Dnia Strażaka, turnieje wiedzy pożarniczej itp. Brali udział w gaszeniu pożarów na terenie miasta i gminy oraz dawnego powiatu mogileńskiego. Były to m.in. pożar starego internatu liceum w Trzemesznie, budynku mieszkalnego przy ul. Mickiewicza, budynku należącego do Miejskiej Spółdzielni przy pl. Kilińskiego pożar obiektu na terenie Izopolu i wielu innych. Ze względu na duże zagrożenie pożarowe na terenie miasta i gminy na przełomie lat 70. i 80. XX w. czyniono starania o pozyskanie nowego wozu bojowego z napędem terenowym 4 x 4 Star 244, który stanął w garażu jednostki w 1983 r. i przyczynił się do zwiększenia jej zdolności operacyjnych. W tym okresie maksymalna liczba wyjazdów do pożarów, biorąc pod uwagę upalne lato wynosiła prawie 40 w skali roku. W roku 1986. członek Młodzieżowej Drużyny Pożarniczej przy OSP w Trzemesznie, zajął po raz pierwszy w historii I miejsce podczas wojewódzkich eliminacji Ogólnopolskiego Turnieju Wiedzy Pożarniczej w Bydgoszczy i wziął udział reprezentując województwo bydgoskie w finale ogólnopolskim w Świdnicy. W tym samym roku rozpoczęto rozbudowę remizy o dwa boksy garażowe i mieszkanie dla kierowcy, które oddano do użytku w roku 1989 podczas obchodów 100.lecia powstania OSP w Trzemesznie. Została ona wówczas odznaczona **Złotym Medalem „Za Zasługi dla Pożarnictwa”** i **Odnaką Honorową „Za zasługi w rozwoju województwa bydgoskiego”**. Otrzymała również dyplom od obecnego na uroczystości Komendanta Wojewódzkiego Straży Pożarnych w Bydgoszczy – płk. poż. Michała Talara. Na ścianie remizy odsłonięto tablicę pamiątkową ufundowaną przez społeczeństwo. Podczas corocznych kontroli stanu technicznego oraz gotowości operacyjnej przeprowadzanej przez Komendę Wojewódzką SP w Bydgoszczy – OSP Trzemeszno otrzymywała najwyższe oceny. Co znajduje odzwierciedlenie współcześnie, po wielu latach we wspomnieniach ówczesnych komendantów wojewódzkich. W 1992 roku sześciu druhów z Trzemeszna brało udział w gaszeniu największego w Europie pożaru lasów w okolicach Kuźni Raciborskiej na Śląsku. W roku 1995 została w pierwszej grupie jednostek włączona do elitarnego Krajowego Systemu Ratowniczo- Gaśniczego. W roku 1996 z rąk wiceministra spraw wewnętrznych podczas wojewódzkich obchodów Dnia Strażaka w Bydgoszczy otrzymała zestaw sprzętu hydraulicznego do ratownictwa drogowego. Tym samym rozpoczęła się w praktyce transformacja jednostki z typowo gaśniczej na ratowniczo-

gaśniczą, głównie ze względu na rosnącą liczbę wypadków drogowych. W tym samym roku podczas zawodów wojewódzkich OSP włączonych do KSRG w Świeciu nad Wisłą na 46 drużyn zajęła IV miejsce. W roku 1997 strażacy z Trzemeszna aktywnie włączyli się do akcji pomocy humanitarnej dla mieszkańców południowo-zachodniej Polski dotkniętej skutkami powodzi. Żywność, wodę i leki dostarczano do Wrocławia, Wołowa, Kłodzka i Kątów Wrocławskich. W 1998 r. na zawodach wojewódzkich w Więcborku na 55 startujących zespołów zajęli V miejsce. Swoją wysoką pozycję wśród straży ochotniczych w województwie bydgoskim i rejonie mogileńskim potwierdzili wygrywając w dwóch kategoriach zawody rejonowe w Mogilnie w 1998 r. a następnie także w dwóch kategoriach pierwsze zawody powiatowe OSP powiatu gnieźnieńskiego w Witkowie w 1999 r. co dało prawo do startu w pierwszych mistrzostwach Wielkopolski OSP w roku 2000 w Międzychodzie. W roku 1998 wzbogaciła się o dwa nowe wozy bojowe Star 660 z napędem 6 x 6 oraz nowoczesny Star 244 z napędem 4 x 4. Była wówczas jedną z nielicznych OSP w kraju dysponującą 4 wozami bojowymi. Zaliczana do najlepiej wyposażonych w województwie bydgoskim oraz nowopowstałym powiecie gnieźnieńskim i województwie Wielkopolskim, nie ustępując pod względem wyposażenia jednostkom PSP, a nawet je przewyższając. Także w roku 1998 powstała dziewczęca drużyna pożarnicza, której członkinie w latach 1999-2004 tworzyły popularną w Trzemesznie grupę taneczną „Nagły Atak Strażaka”. Rok 1998 to także dwa groźne pożary w sąsiedztwie starego kina przy ul. Mickiewicza w Trzemesznie. Przy gaszeniu których trzemeszeńskich strażaków wspierali koledzy z Gniezna, Mogilna, Strzelna, Gębic, Dąbrowy i Inowrocławia. W roku 2000, odbyła się uroczystość 110. lecia powstania straży. Otrzymała ona nowy – trzeci w historii sztandar, a pierwszy z wizerunkami dwóch świętych - św. Floriana – patrona strażaków i św. Wojciecha patrona Trzemeszna, Polski i zjednoczonej Europy, którego wizerunek umieszczono także na wozach bojowych. Jednostkę wyróżniono **Medalem Honorowym im. Bolesława Chomicza**. W tym samym roku jako jedyna OSP z terenu powiatu zabezpieczała w Gnieźnie obchody Millennium Zjazdu Gnieźnieńskiego, w których wzięli udział prezydenci i premierzy państw środkowo-europejskich oraz odbyło się jedyne w historii wyjazdowe posiedzenie Zgromadzenia Narodowego – połączonych izb Sejmu i Senatu. W roku 2001 druhowie wygrali drugie zawody powiatowe OSP w Trzemesznie. Uczestniczyli także w największych w 2001 r. w województwie kujawsko-pomorskim ćwiczeniach ratowniczych na terenie

Kawernowego Podziemnego Magazynu Gazu „ Mogilno „ w Pałędziu Dolnym. W roku 2002 drużyny seniorów i kobiet brały udział w zawodach wojewódzkich w Łądku, gdzie kobiety wywalczyły wicemistrzostwo Wielkopolski i prawo startu w IX zawodach krajowych OSP w Toruniu. Druhny zajęły tam VI miejsce. Na początku obecnej dekady duże sukcesy sportowe w ekstremalnej dyscyplinie jaką jest bieganie po schodach najwyższych budynków w kraju w pełnym uzbrojeniu strażackim zaczął odnosić **dh Łukasz Duszyński** członek OSP w Trzemesznie i funkcjonariusz PSP w Gnieźnie. Należy od do grona najlepszych zawodników tej dyscypliny w województwie i w Polsce. W latach 2002 i 2003 druhowie brali udział w ćwiczeniach na terenie 33 Bazy Lotniczej w Powidzu. W roku 2003 zespoły seniorów i kobiet zajęły pierwsze miejsca w swych grupach podczas zawodów powiatowych OSP w Łubowie. Tym samym po raz trzeci w historii w czasie zawodów rangi rejonowej – powiatowej OSP Trzemeszno zajęła w dwóch kategoriach pierwsze miejsca. W 2004 r. uczestniczyli na terenie zakładu Dynea w Trzemesznie w manewrach Wielkopolskiej Brygady Odwodowej w ramach ćwiczeń usuwania skutków awarii przemysłowej. Były to w 2004 r. największe ćwiczenia ratownicze na terenie Wielkopolski. W roku 2005 jednostka wzbogaciła się o lekki samochód ratowniczy Ford Transit oraz po raz kolejny zajęła I miejsce w zawodach pożarniczych OSP w Czarniejewie. Z kolei w roku 2006 otrzymała nowoczesny samochód ratowniczo-gaśniczy Star/Man oraz była **nominowana przez Zarząd Oddziału Powiatowego Związku OSP RP w Gnieźnie do tytułu „Najlepsza Wielkopolska OSP roku 2005”**. Druhowie brali także udział po raz trzeci z rzędu reprezentowali powiat w zawodach wojewódzkich OSP w Kleczewie. **W roku 2007 reprezentując gminę Trzemeszno wygrali po raz piąty z rzędu powiatowe zawody OSP powiatu gnieźnieńskiego w Mieleszynie**, co stanowi ewenement na skalę powiatu. Na poziomie rejonu – powiatu są niepokonani od 1998 r. Rok 2007 wpisał się do historii pożarem kamienicy przy pl. Św. Wojciecha w Trzemesznie. Podczas obchodów Powiatowego Dnia Strażaka w Czarniejewie w roku 2007 **Prezydent Gniezna wyróżnił OSP w Trzemesznie „Pamiątkowym Medalem 1000-lecia Zjazdu Gnieźnieńskiego”**.

Jednostka posiada w swych szeregach trzech kawalerów Złotego Znak Związku OSP RP – druhów Tadeusza Schillaka, Marka Gotowąę (Prezesa Zarządu Oddziału Miejsko-Gminnego Związku OSP RP w Trzemesznie, wiceprezesa Zarządu Oddziału Powiatowego ZOSP RP w Gnieźnie i członka Zarządu Oddziału

Wielkopolskiego ZOSP RP w Poznaniu) i **Piotra Dzięcielaka**, (od roku 1992 stałego współpracownika Pisma Związku OSP RP „Strażak”) **oraz osobę wyróżnioną Medalem Honorowym im. Bolesława Chomicza – druha Tadeusza Schillaka. Za swą wysokość gotowość bojową, sprawność operacyjną, dużą liczbę interwencji i sukcesy sportowe OSP Trzemeszno w czterokrotnie, w tym trzy razy z rzędu otrzymała tytuł „ Najlepsza OSP w KSRG powiatu gnieźnieńskiego” tj. za lata 2000, 2004, 2005 i 2006.**

W roku 2008 strażacy z Trzemeszna zdobyli duże uznanie podczas interwencji po wypadku autokaru z niemieckimi turystami w Lulkowie na drodze krajowej nr 15. **Od Starosty Gnieźnieńskiego – Krzysztofa Ostrowskiego**, otrzymali wówczas podziękowania za **„wzorowe wypełnianie obowiązków i perfekcyjne przeprowadzenie akcji ratowniczej”**. Za udział w tej akcji druh **Maciej Nawrocki** został nominowany do tytułu **„Wielkopolski Strażak Roku 2008”** oraz otrzymał **po raz pierwszy w historii tytuł „Najlepszy Gnieźnieński Strażak Roku 2008”**. W tym roku w ramach OSP jako druga na terenie powiatu została utworzona Jednostka Operacyjno- Techniczna kategorii II. Na temat funkcjonowania, której został wygłoszony referat podczas IX Regionalnego Seminarium pn. „Ochrona przeciwpożarowa ważnym elementem bezpieczeństwa społeczności lokalnych” w kwietniu 2009 r. w Gnieźnie.

Od początku istnienia powiatu gnieźnieńskiego OSP Trzemeszno notuje największą liczbę podjętych interwencji, średniorocznie około 120. W roku 2007 zajęła pod tym względem „ex aequo” drugie miejsce w Wielkopolsce w grupie 5 OSP, które interweniowały ponad 150 razy w ciągu roku. W roku 2008 było prawie 200 interwencji – gaszenia pożarów i usuwania skutków zagrożeń miejscowych w tym wielu tragicznych w skutkach wypadków drogowych. Tylko do końca maja 2009 r. trzemeszeńscy strażacy interweniowali 70 razy. Jest wysoko oceniana przez Zarząd Oddziału Powiatowego i Wojewódzkiego Związku OSP oraz Komendy Powiatową i Wojewódzką Państwowej Straży Pożarnej jako jednostka sprawna, dobrze przygotowana, zorganizowana, wyposażona i wyszkolona. Stanowiąca wizytówkę miasta i gminy oraz powiatu i województwa.

Jak wskazują posiadane dane szacunkowe w latach 1964-2009 tj. na przestrzeni ostatnich 45 lat OSP Trzemeszno interweniowała w ochronie życia, zdrowia, mienia ludzi oraz środowiska naturalnego na terenie miasta i gminy Trzemeszno; miast - Gniezno, Mogilno, Strzelno, miejscowości sąsiednich gmin – Gniezno, Rogowo, Mogilno, Orchowo, Witkowo ościennych powiatów gnieźnieńskiego i słupeckiego oraz województwa kujawsko-pomorskiego około 1500 razy. Jej potencjał techniczny liczy się znacznie zabezpieczeniu operacyjnym powiatu gnieźnieńskiego i zostało wyartykułowane w wydanej w 2006 r. książce dotyczącej historii gnieźnieńskiej straży pożarnej. Po Jednostce Ratowniczo-Gaśniczej Państwowej Straży Pożarnej w Gnieźnie dysponuje największą ilością różnego rodzaju sprzętu i wyposażenia ratowniczego i gaśniczego na terenie powiatu. W tym m.in. 4 samochodami ratowniczo-gaśniczymi, dwoma zestawami do ratownictwa technicznego, czterema agregatami prądotwórczymi, dwoma zestawami do ratownictwa medycznego, 15 aparatami oddechowymi, systemem radiowego alarmowania i powiadamiania itp. W związku z powyższym jest ujęta w planach ratowniczych takich obiektów ważnych dla obronności oraz bezpieczeństwa energetycznego kraju, jak Baza Lotnictwa Transportowego w Powidzu, Kawernowy Podziemny Magazyn Gazu „ Mogilno „ w Pałędziu Dolnym oraz zakład „Dynea” w Trzemesznie – jeden z 10 Zakładów Dużego Ryzyka powstania awarii przemysłowej na terenie Wielkopolski. Podczas zaangażowania dużych sił pożarniczych w akcji na terenie powiatu lub wizyt w Gnieźnie ważnych osobistości zabezpiecza operacyjnie teren Gniezna, a także uroczystości religijne gromadzące kilkadziesiąt tysięcy młodzieży na Polach Lednickich. Jest włączona w skład kompanii gaśniczej Wielkopolskiej Brygady Odwodowej przeznaczonej do na terenie całego województwa. Zbędny, ale sprawny technicznie sprzęt i wyposażenie jest przekazywane do OSP na terenie gminy. M.in. OSP w Wymysłowie i Jastrzębowie otrzymały wozy bojowe, w Trzemżalu spalinową piłę do cięcia drewna i agregat prądotwórczy.

Ochotnicza Straż Pożarna w ciągu ostatnich 120 lat na stałe wrosła w trzemeszeńskie środowisko, w historię miasta i okolicy stając się jednym z jej charakterystycznych elementów. Strażacy są obecni podczas akcji ratowniczo-gaśniczych, od gaszenia pożarów, likwidacji skutków wypadków drogowych,

po pomoc pogotowiu ratunkowemu w transporcie chorych i usuwanie gniazd os lub szerszeni. Można ich spotkać podczas Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy, Dni Trzemeszna, Biegu Kilińskiego i Biegu Trzech Jezior, uroczystości o charakterze patriotycznym i religijnym. Współpracują ze szkołami i przedszkolami. Organizują turnieje wiedzy pożarniczej. O ich działalności można przeczytać w prasie lokalnej, regionalnej i ogólnopolskiej.

Ochotnicza Straż Pożarna to przede wszystkim ludzie ją tworzący. Mieszkańcy i Obywatele Trzemeszna, których przez 120 lat przewinęło się w strażackich szeregach kilkuset działających bezinteresownie na rzecz swych sąsiadów, znajomych, krewnych i przyjaciół. To wymienieni wcześniej najstarsi Druhowie Tadeusz Schillak i Józef Nawrocki. Wspomniany także wcześniej śp. Stefan Borkowski – najdłużej, bo przez 25 lat urzędujący naczelnik w latach 1934-1959 i szef miejscowej elektrowni. Naczelnicy: Kazimierz Wiśniewski, Tadeusz Różański, Henryk Wiśniewski, Klemens Koczorowski, Alfons Zarada – jednocześnie Komendant Gminny Straży Pożarnych i mistrz kominiarski. Śp. Władysław Majewski, pełniący funkcję prezesa przez 26 lat, od 1965 do 1991 r. Równolegle Prezes Zarządu Miejsko-Gminnego Związku OSP w Trzemesznie i prezes Gminnej Spółdzielni „Samopomoc Chłopska” w Trzemesznie. Śp. Czesław Wróblewski, długoletni wiceprezes i następnie prezes OSP.

Trzemeszeńska Straż Pożarna to także rodzina Schillaków, w której już czwarte pokolenie, od prawie 100 lat tworzy jej historię i dzień dzisiejszy, co stanowi ewenement w skali miasta, gminy i powiatu.

Opracował:

Piotr Dzięcielak

Komendant Gminny Związku

OSP RP w Trzemesznie